

FAK, EMBEREK, ISTENEK.

(Vergilius, Georgicon II. k. 176—542. sor.)

Mostan a föld fajain van a sor: mi melyiknek erénye,
mily színűek s mindnek mit ígér, természete inkább.
Így legelőbb: szikkadt talajon s száradt-ölä dombon,
hol vékonyka agyag s kavics árval a tüskemezőkben, —
Pallasnak szentelve vidúl a szívós olajerdő.
Rengeteg, egysorban meredő vadolajfa bizonyosság
rája s az oltatlan termés, mely előnti a rétet.
Ám ami föld zsíros s még édes víz is üdíti,
vagy rét, melynek ölen fű is buja-módra tenyészik
(látni ilyen könnyű hegy mély völgyébe lenézve:
mind a folyó odaömlik a sziklák legtetejéről
s hord áldott iszapot); vagy mely — feltárva a déli
széinek — a kajla ekék kinját a harasztot is adja:
ez lesz, amely teneked megtermi a legkitünőbb
sok-bor-adó vesszőt, ez az olyan fürtre-nedüre
dúsát, amit csészék aranyáról szoktak előntni
oltárnál, ha kővér etruszk fuj a csontíuvolába
s párolgó belrészek a görnyedt táltra rakódnak.

Ám, ha gulyát óhajtsz inkább, ha tenyészteni borjat
vagy juhfiat s kecskét, mely a plántákat kiaszálja, —
messzi Tarentumnak gazdag legelőit arányozd
és az olyan rétet, mint Mantua veszte bajában:
fűbeborúlt folyamán sok hószin-hattyú-tenyésztőt:
Ott nyájak kristály kútók s pázsit se hiányzik,
s mennyit a hosszú napon legelget a csorda, megannyit
hoz rövid éjjel alatt a didergő harmat a helylét!

Mely már-már feketén zsíros s (ha ekéd belevágott)
porlós-földü talaj — hisz ilyen pótolgat a szántás —:
legkitünőbb gabonának; amint — kétségtelen — innen
vontat a lomha ökör legtöbb szekeret be a házhoz.
S ilyen az is, honnan haragossan elírtja az erdőt
s hosszú időn meddő földet forgat fel a szántó,
régii lakóhelyét madaraknak egész gyökeréig
vágva ki, (hogy fészket mind hagyja, repül a magasba),
míg — eke megjárván — a töretlen rét feketéllik . . .
Más, hogy a szomju kavicsomokon, domblódde mezőkben,
rozmarin és alacsony mézfű is alig jut — a méhnek.
És nincs jobb terület — kígyót táplálni, kanyargós
rejtekeket kínálni nekik, mint durva darázkó
s kréta, melyet gyász-szín siklók válnak ki magoknak.
Végre, ha híg párát lüstöl s szálló ködöt (issza
a csapadékot elébb, majd kedve szerint kiereszti)
és ha a zöld pázsitba van öltözködve örökké
s rozsdá ruhét, sóját nem marja belé ekevasba:
az lesz a föld, mely a víg szőlőkbe sorozza a szőlőt,
az hoz olajt bőven s azt látod majd művelésben:
könnyű a jószágnak s eltűri a horgas ekét is.
Illyet szánt gazdag Capua s környéke Vezúvnak,
illyet a Clanuisé,*) mely előnti a pusztá Acerraet . . .

*) Egy áradó folyó.

Most, hogy mindeniket miről ismerhetni meg, — íme:
 Hogy laza vagy tömörebb-e a rendesnél, ha kutatnád,
 (mert gabonának egyik, de a másik kedvez a bornak —
 Ceresnek ha tömör, Bacchusnak jobb a lazább föld —),
 nézz ki helyet legelőbb, jól megválasztva; beléje
 mélyre gödört vágass és újra betöltve az összes
 földet, rá a füveny tetejét lábbal gyömöszöld le.
 Hija ha volna, — laza, s marhának lesz, meg üdítő
 szőlőnek, termőbb az a rög. Ha helyébe beférni
 nem tud a föld s a gödör megtelt bár, még marad egyre, —
 vastag a rét: a barázda konok, szántása*) göröngyös
 lesz s földjébe erős tulkokkal kell belevágnod.

Am, ha talaj sósnak vagy hírlík tán keserűnek,
 (rossz terméstermő s szántásba se lesz kezesebbé: benne a bor leromol s a gyümölcs méltatlan e névre) —
 így ismerni reá: Sűrű fonadékú kosárt, meg
 présházad füstölt tetejéről végy le szűrökast;
 ebbe a rossz földet s édes lorrásvizet öntsél
 s döngöld színültig. Hát persze, a víz kítőrekszik
 mind s a kövér cseppek szivárganak a fonadékon:
 ekkor izük tisztán bizonyít, ha csipős keserűség
 fogja az izlellők száját fíntorba facsarni.
 És épígy, ha kövér a talaj, megtudhatod ilyen
 úton: Akármennyit hányd-vesd, sose porlik a kézben,
 sőt a fogásba szurok módjára tapad meg az ujjon.
 Nedves — a nagy fűféléket táplálja. Magától
 termőbb kelletinél; bár oly bujamód ne teremne
 s túlbősége ne gátolná a kalász kikelését!

Könnyű, nehéz-e a föld, — erről hallgatva tanúzik
 súlya. Csak úgy szemmel, játék feketét kitalálni
 s bármi egyéb színűt. De bajos megmondani, mellyik
 gaz-rideg; a fenyvek s ártó tisztalák vagy az éjszín
 repkény árulják el — elég ritkán csak — az illyet.

— E z t látván, ne feledd, hogy jóval előbb kiaszaltasd
 földedet és árkokkal a nagy hegyeket tagosítva,
 felszélnek mutogassad előbb alját a göröngynek,
 s termő szőlőtöt úgy áss le beléje. A porló-
 földű talaj legjobb. Illyet tör a szél, meg a csipős
 dér, s a tagot forgatva ha túr, a kapásnak az izma.

Am, ha a gazda olyan, hogy nincs mi kerülje figyelmét,
 elsőbb két egyforma helyet kikeres, hol először
 hozzon a fa s hova majd átrakva vigyék a palántát,
 hogy gyorsan-kicserélt anyját „ismerje“ a hajtás.
 S még az Egek táját is majd felrója a kérgen,
 hogy valamint mindegyike állt, ami részről a déli
 szél heve érte s ahogy volt háta az Éjszaki Sarknak, —
 úgy legyen újra. Örökre kihat, mit szok meg a zsenge!

*) Alföldi műszó, teljesen megfelel a 'terga' hasonló értelmének.

Dombon avagy síkon jobb-é ültetned a vesszőt,
 ezt vizsgálđ legelőbb. Ha kövér réten lesz a szőlőđ,
 sűrűn rakđ! Sűrűbe se nő a borág nehezebben.
 Ám ha a föld lejtős — l a n k á s, s d o m b o n — ha magaslik,
 ritkítsd rendjeidet. Főleg hajszálra találjon
 plántáid mentén a keresztsovény az utakkal
 Mint, hogy a nagy hadban hosszú leglő a kohorszait.
 szokta kifejleszteni s mély síkon az oszlopok állnak,
 nyílegyenes sorban, hullámszik a messzire fénylő
 ércből mind a mező, de azért még szörnyű csatába
 nem kezdtek, fegyver közepett bolyg várakozón Mars:
 úgy legyen egyenlő köz az összes utak köze; persze
 nemcsak hogy (hiúság!) látványa derítse a lelket,
 ám mert mindenüvé máskép nem nyúlja a földet
 egyformán erejét s nincs hely hova nőni az ágnak.

Tán azt is kérded, hogy mennyire ásd le a gödröt. —
 Bárha sekélyke barázda, — lehet rábíznai a szőlőđt;
 jobban, egész mélyen, írják be a földbe a fákat,
 főleg a földgyet, amely, mint csúccsal az égi köröknek,
 annyira tör szintén gyökerével a Tartarus ellen:
 Így aztán se telek, se szelek s nem dönti le zápor.
 Áll mozdulatlan, túlélve sorát unokáknak
 s emberi századaink sora is lepereg, de nem érzi.
 Ő csak az ágaknak karját széttárja körösleg
 s tartja nagy árnyékát a hatalmas törzs a közepén . . .

Sem lehungyó Napnak ne legyen fordulva a szőlőđ,
 sem vesszőidhez mogyorót be ne vess, se ne törjed
 a kacsokat végről vagy a fák ormáruł a hajtást
 (élete ennek — a föld!); tömpült éllel ki ne sértsed
 a bujtványt s vadolaj törzsét be ne oltsd a szelíddel!
 Mert gyakran — pásztor nem ügyel s — elpattan a szikra;
 és hogy előbb húsos háncsban lappangott ovatván,
 átkap a törzs fájába, ahonnan a lomb tetejére
 száll; szörnyű ropogás kel az égre, de az tova röppen:
 ágak, a legmagasabb sudarak hódolva uralják;
 mind az egész berket lánggal beborítja s az égnek
 gyászfelhőt görget szurkos füstnek sűrűjében,
 — főleg hogyha vihar zúdul a magasból a fákra
 és a szelek hordják görgetve a tűzveszedelmet —;
 ilyenkor, ha nyesett, nem-erős gyökerébe, — magához
 nem tér s mély földből mint volt, nem nő ki megújra;
 a meddő vadolaj keserű levelével, — a z állja!

(Vége köv.)

(Budapest.)

Fordította: MARÓT KÁROLY.